

ANTEP

(bk. GAZİANTEP).

ANTERE

(عنترة)

Antere b. Şeddâd b. Amr el-Absî
(ö. m. 614 [?])**Muallaka* şairlerinden.**

Babası Necid'de oturan Abs kabilesi ileri gelenlerinden Şeddâd (veya Amr), annesi ise Zebîbe adlı Habeşli bir câriyedir. Şeddâd'ın onun dedesi veya amcası olduğu da söylenmektedir. Alt du-dağı yarık olduğundan "Anteretü'l-felhâ" diye de anılan bu melez şair, annesi câriye olduğu için, zamanının anlayışına göre köle sayılmakta, bu sebeple de küçük yaştan beri sevdiği amcasının kızı Able ile evlenmesi uygun görülmemektedir. Antere kölelikten kurtulup sevgilisine kavuşmak için bazı başarılar göstermek zorunda kalmıştı. Nitekim belli bir dönemden sonra güzel şiirler söylemeye ve ata çok iyi binmeye başlayan Antere'ye, Abs kabilesinin bazı Arap kabilelerinin hücumuna uğrayıp yağmalanması ve bu arada sevgilisi Able'nin de kaçırılması, cesaretini ispat etmek için iyi bir vesile oldu. Antere düşmanın üzerine atılıp kahramanca çarpıştı ve gaspedilen her şeyi geri aldı. Bu başarısından dolayı kabilesi onu hürriyetine kavuşturdu. Gösterdiği yiğitliğe rağmen yine de ona sevgilisini vermediklerine veya birçok güçlüğe katlandıktan sonra Able ile evlendiğine dair farklı rivayetler vardır.

Câhiliye devrinde melez olmaları sebebiyle kendilerine "Ağribetü'l-Arab" (Arap kargaları) denilen ve kahramanlıklarıyla ün salan üç siyah köleden biri olan Antere, Abs kabilesinin hem şairi, hem de cesur, atılgan, güzel huylu, hoşsohbet, zulme boyun eğmeyen savaşçısı olarak tanınmıştır. Benî Abs ile Benî Zübeyân arasında cereyan eden Dâhis ve Gabrâ Savaşı'nda büyük kahramanlıklar göstermiş, meşhur muallakasını da bu savaştan sonra söylemiştir. Muallakasını, annesinin siyahlığı ile alay eden ve kendisinin şiir söylemeyi bilmediğini iddia eden birine karşı şairliğini ispat etmek amacıyla inşad ettiği de rivayet edilmektedir. Bu yiğit şair, ilerlemiş yaş-

na rağmen kendi kabilesi ile Tay kabilesi arasında çıkan bir savaşa katılmış ve savaş sırasında öldürülmüştür (m. 614 [?]).

Baştan sona gazel ve hamâsî beyitlerden meydana gelmiş olan muallakası kâmil bahrindedir. Güzelligi sebebiyle "el-Müzehhebe" diye de şöret kazanmıştır. Muallakasının ilk yarısında aşk ve sevdâ hâtıralarını, ikinci yarısında ise cesaretini, kahramanlığını, cömertliğini ve iffetini dile getirmiştir. Seksen altı beyit kadar olan ve birçok kişi tarafından şerhedilen muallakasının diğer muallakalarla birlikte çeşitli zamanlarda şerhli ve şerhsiz neşirleri yapılmıştır. Muallakanın tamamına yakın bir kısmı, Mehmed Fehmi'nin *Târîh-i Edebiyyât-ı Arabiyye* adlı eserinde (s. 795-822) Türkçe tercüme ve açıklamalarıyla birlikte yer almaktadır. Şerefettin Yaltkaya tarafından diğer muallakalarla birlikte Türkçe'ye çevrilerek yayımlanmıştır (*Yedi Askı*, İstanbul 1943). Muallakanın çeşitli Batı dillerine tam veya kısmî tercümeleri de yapılmıştır (bk. Sezgin, *GAS*, II, 48-49). Ayrıca Habeşî Seyyid Nasr, muallaka üzerinde müstakil bir çalışma yapmıştır (*Mu'allakatü 'Antere, dirâse fi'n-nesici'l-luğavî*, Kahire 1985).

Antere'ye isnat edilen ve A'lem eş-Şen-temerî'nin rivayeti, Batalyevsî'nin bazı ilâveleriyile son şeklini alan bir divan günümüze kadar gelmiştir. Ancak buradaki şiirlerin bir kısmının mevsûkiyetinden şüphe edilmiştir (bk. Mehmed Fehmi, s. 802; *El²* (Fr.), I, 537). Antere'nin divanı gerek müstakil olarak gerekse şerhleriyle birlikte muhtelif tarihlerde yayımlanmıştır (nşr. İskender Ağa, Beyrut 1864; nşr. Muhammed el-İnânî, Kahire 1315, 1329; Beyrut 1958). Ayrıca Abdülmün'im Şelebî ile İbrâhim el-Ebyârî de bu divanı neşretmişlerdir (Kahire 1947). Muhammed Saîd Mevlevî ise eserin altı nüshasına dayanarak tenkitli neşirini yapmıştır (Beyrut 1970). Divandan yapılan seçmeler başka dillere de tercüme edilmiştir.

Antere'nin efsanevî kahramanlıkları daha sonra, genel olarak **Antere kıssası*** adı ile anılan bir destanın meydana gelmesine sebep olmuştur. Hayatı hakkında çeşitli monografiler kaleme alınan Antere'nin kahramanlıkları muhtelif tiyatro ve sinema eserlerine de konu olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, I, 171-175; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, Kahire 1927, VIII, 237-246; Cumahî, *Fuḥûlü's-şu'arâ*, s. 128 vd.; Âmidî, *el-Mü'telif ve'l-muhtelif* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354, s. 99, 151-152; Zevzenî, *Şerḥu'l-Mu'allakât*, Kahire 1952, s. 162; Hatîb et-Tebrîzî, *Şerḥu Kaşâ'idil-'aşr*, Kahire 1384/1964, s. 18-21; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354, s. 246; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Ḥizânetü'l-edeb*, I, 128-129; Cheikho, *eş-Şu'arâ'ün-naşrâniyye*, Beyrut 1890, s. 794-882; Mehmed Fehmi, *Târîh-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, İstanbul 1332, s. 795-822; Mustafa el-Galâyîni, *Ricâlü'l-Mu'allakât-il-'aşr*, Beyrut 1331/1913, s. 208-225; Serkis, *Mu'cem*, I, 1227-1229; II, 1387-88; Brockmann, *GAL*, I, 13, 22; *Suppl.*, I, 45; a.mlf., "Antere", *IA*, I, 463; Sezgin, *GAS*, II, 48-49, 113-115; Şerefettin Yaltkaya, *Yedi Askı*, İstanbul 1943, s. 99-112; Şevki Dayf, *Târîhu'l-edeb*, I, 369-374; Abdülvehhâb es-Sâbüni, *Şu'arâ' ve devâvîn*, Beyrut 1978, s. 38-40; Aff Abdurrahman, *Mu'cemü's-şu'arâ*, Beyrut 1403/1983, s. 258-259; Ömer Ferrûh, *Târîhu'l-edeb*, I, 207-212; Blachère, *Târîhu'l-edeb*, s. 302-303; a.mlf., "Antara", *EP²* (Fr.), I, 533-537; K. A. Fariq, "Pre-Islamic Arabic Poetry and Poets", *Studies in Islam*, IV/4, New Delhi 1967, s. 211-212.

CEMÂL MUHTAR

ANTERE KISSASI

(سيرة عنترة)

Arap şairi Antere'nin hayatı etrafında teşekkül etmiş bir Arap kahramanlık hikâyesi.

Antere kıssasının ilk defa ne zaman ve kim tarafından ortaya konulduğu tam olarak bilinmemektedir. Her ne kadar eserde, hikâyenin anlatımı sırasında derleyenin Antere'den iki yüzyıl sonra yaşamış bulunan Asmaî (ö. 216/831) olduğu ifade edilmekteyse de kıssa Asmaî'nin ölümüyle son bulmayıp milâdî XII. yüzyıla kadar hikâyeye yapılan ilâve unsurlar devam etmiştir. Antere'ye ait ahabârın insicamlı bir hikâye haline getirilişi ile ilgili diğer bir rivayet de şöyledir: Fâtımî halifelerinden Aziz-Billâh'ın (975-996) Mısır'daki hilâfeti sırasında sarayla ilgili bazı dedikoduların yayılması üzerine, halkın dikkatini başka tarafa yönlerecek bu söylentileri örtbas etmek isteyen halife, dönemin tanınmış edibi Yûsuf b. İsmâil'den halkın ilgisini çekecek sürükleyici hikâyeler yazmasını istemiş; bunun üzerine, Ebû Ubeyde, İbn Hişâm ve Asmaî gibi birçok edibin rivayet ettiği hikâyeleri ezbere bilen Yûsuf b. İsmâil, tamamı yetmiş iki kitaptan oluşan ve her kitabın sonundaki hikâyeye ile bir sonraki arasında ustaca bağlan-